

כתיבה ועריכה: מאיר אביטן

מנחים את סדר ראש השנה במשפחה

תלמידים יקרים!

אתם בוודאי מכירים את המנהג לאכול תפוח בדבש, אך אכילת תפוח בדבש היא מנהג יחסית מאוחר. הוא החל באירופה בימי הביניים המאוחרים, ומשם נפוץ לקהילות רבות. במסגרת הפעילות הכיתתית "לימוד בחברותא", כבר למדתם שסדר ראש השנה הוא מנהג עתיק יומין שהיו מקיימים עוד לפני 2000 שנה. על חלק מהסימנים המובאים בתלמוד הבבלי, קראתם:

"הא רגיל אדם לאכול בראש השנה קרא - דלעת, רוביא - לוביה, כרתי - כרשה, סילקא - סלק ותמרי - תמרים".

בקהילות רבות נוספו עוד מאכלים שונים הקשורים לסימני ראש השנה, וגם הם רומזים לסימן טוב המתקשר בשמם.

שפת הסימנים של היהדות

ראש השנה משופע בעשיית "סימנים" המבטאים התחלות חדשות וציפייה למשהו טוב יותר. בפעולות אלו - אכילת הסימנים ואמירת הבקשות - אנו מביעים רצון לפתוח דף חדש, חלון הזדמנויות, ציפייה למשהו טוב, תקווה חדשה ועוד.

כבר בתחילת השנה אנחנו מנסים להרגיל את עצמנו - את המשתתפים, את המשפחה כולה - להסתכל על הטוב ולחפש את הדברים הטובים. בשעה זו, כשהלבבות פתוחים להתחלות חדשות, אנו רוצים לפתוח בעין טובה, לראות טוב אצלנו ולמצוא זכות ולשון חיובית בכל אדם וחבר.

חז"ל האמינו שכל אחד מהמאכלים הנאכלים בראשיתה של השנה החדשה, עם הבקשות הנלוות, הם "סימן" לַבָּאוֹת, תזכורת ובקשה ואיחולים לעתיד טוב ולהתחדשות בשנה הקרובה.

הסימנים - המאכלים והבקשות - מזכירים לנו שצריך לפעול בראייה טובה ובצורה טובה בכל מעשה, והתקווה שלנו היא שזה ישפיע על כל ימי השנה.

סדר אכילת הפירות

ההלכה קובעת שפירות העץ קודמים לפירות האדמה והירקות, וכן שבפירות העץ יש קדימה לפירות משבעת המינים שבהם נשתבחה ארץ ישראל, ולכן מקדימים תמר ורימון באכילה. אך גם בזה יש מנהגים שונים ויש הנהגים לפתוח באכילת הפרי החביב, ולכן מתחילים בתפוח בדבש. בערכת הכרטיסיות שלפינכם כל כרטיסייה מייצגת מאכל מסוים, כך שתוכלו להשתמש בהן בסדר ראש השנה על פי המנהג הקיים בביתכם.

נציע כאן שלושה מנהגים עיקריים בסדר האכילה, ואתם תבחרו את הסדר כמנהג משפחתכם. אם אין מנהג מסודר במשפחה, תוכלו לבחור אחת מן האפשרויות המוצעות ואף לשלב ביניהן.

חלק מקהילות עדות ספרד

תמר, רוביא-לוביה / חילבה / שומשומין, כרתי - כרשה, סילקא - סלק, קרא - דלעת, רימון, תפוח בדבש / מבושל בסוכר, ראש כבש

חלק מקהילות אשכנז:

תמר, רימון, קרא - דלעת, רוביא-לוביה / גִּרְגֵרִית חִילְבָה / שומשומין, כרתי - כרשה, סלק, גזר, תפוח בדבש, ראש של דג

מנהג קהילות מרוקו, תוניס אלג'יר ועוד:

תפוח בדבש / תפוח מבושל בסוכר, כרתי - כרשה, סילקא - סלק, תמרי, קרא - דלעת, רוביא-לוביה / חילבה / שומשומין, רימון, דגים/ראש של דג, ראש כבש.

- יש הנוהגים להוסיף ריאה, חבושים ועוד. כמו כן יש הנוהגים לשמור פרי חדש כגון רימון או תמר ליום השני של ראש השנה, ובמהלך הסדר מוסיפים את הפרי החדש.
- נוהגים לברך על המאכל את הברכה הראייה לו, טעום מעט ואז לומר את הבקשה: "יהי רצון מלפניך... ש..." ויש נוהגים לומר קודם "יהי רצון ש..." ואחר כך לברך.

אנו ממליצים לפעול כך:

בחירת הסימנים - המאכלים: תוכלו לבחור חלק מן הכרטיסיות ולשתף את בני הבית בסדר ראש השנה, ובנוסף תוכלו להציע מאכלים נוספים ובקשות חדשות.

חלוקת כרטיסיות לסועדים: אנו ממליצים לחלק כרטיסייה לכל אחד ואחת מהסועדים. הכרטיסייה מתארת את המאכל - הסימן - וכוללת את הבקשה "יהי רצון ש..."

הרחבת ידע: כמו כן תוכלו להציע למשתתפים בסעודת החג להרחיב ולספר על הסימן, מתוך המידע המופיע בכרטיסייה שקיבלו או מתוך סיפור שעבר במורשת המשפחתית.

בקשה אישית: כפי שמופיע בכל כרטיסייה, אפשר לשתף את הנוכחים בהצעה נוספת לבקשה אישית הקשורה למאכל הנאכל, נוסף לבקשות המסורתיות.

הוספת סימן - מאכל חדש עם בקשה חדשה: כעת תוכלו להוסיף את המאכל החדש יחד עם הבקשה האישית שחיברתם.

כרטיסיית שיו משפחה: כרטיסייה המציעה שאלות לבני המשפחה היושבים מסביב לשולחן בעת כניסתה של השנה החדשה. בכרטיסייה הצעות לשיחות בנושא התחדשות, איחולים, סליחה ותודה.

בערכה שלפניכם 3 כרטיסיות מבוא ו-12 כרטיסיות סימנים.

- פתיחה: מנחים את סדר ראש השנה במשפחה
- מבוא: מהות חג ראש השנה
- מבוא: מקור המנהג לאכילת סימנים
- 10 כרטיסיות הסימנים - מאכלים
- תפוח בדבש/ כרתי - כרישא / סלק / תמר / קרא - דלעת / רוביא - לוביה / רימון / דגים / ראש של כבש
- 1 כרטיסייה להוספת סימנים חדשים
- 1 כרטיסייה - שיו משפחה

שנה טובה ושנה של התחלות חדשות